

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2007-2008

26 februari 2008

ONTWERP VAN DECREET

**houdende instemming met de overeenkomst tussen
de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie, enerzijds,
en de republiek Rwanda, anderzijds,
inzake de wederzijdse bevordering en bescherming van investeringen,
ondertekend in Kigali op 16 april 2007**

MEMORIE VAN TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

I. ALGEMENE BESPREKING

1. Betekenis van de overeenkomst

De Vlaamse Regering staat positief ten opzichte van het sluiten van internationale investeringsakkoorden. Die zijn immers erg belangrijk voor Vlaamse investeerders in het buitenland. Een Vlaamse investeerder zal meer geneigd zijn te investeren in landen als het politieke risico gedekt wordt door de Nationale Delcrederedienst (NDD). Voor de NDD is het bestaan van een bilaterale overeenkomst voor de wederzijdse bevordering en bescherming van investeringen een belangrijke factor bij de beoordeling van een verzekeringsaanvraag voor een geplande Vlaamse investering in het buitenland. Deze dienst kan dan immers een eventuele actie tegen of regres op de overheid van het gastland in geval van schade ondernemen. Zij kan alle investeringsvormen verzekeren.

Hoewel buitenlandse investeringen doorgaans al beschermd worden door nationale wetgevingen, biedt een bilaterale overeenkomst bijkomende waarborgen wegens de voorrang van het internationaal recht op het interne recht van een staat.

De bilaterale overeenkomsten inzake de wederzijdse bevordering en bescherming van investeringen, die door de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie (BLEU) gesloten worden, bevestigen onder meer het principe dat investeringen slechts kunnen onteigend of beperkt worden in het partnerland als daartoe geldige redenen bestaan en als er een passende, efficiënte vergoeding uitgekeerd wordt, dit wil zeggen een vergoeding die kan gerepatriëerd worden. Ook de risico's 'oorlog' en 'opstand' worden aangeraakt. De overeenkomsten huldigen voorts de vrije transfer van de geïnvesteerde middelen en hun opbrengsten.

Tenslotte is een arbitrageregeling opgenomen voor geschillen die tussen een Vlaamse investeerder en de lokale overheid zouden kunnen rijzen over de toepassing van de beginselen van het investeringsverdrag. In dit verband wordt verwezen naar de arbitrage van het ICSID (International Centre for Settlement of Investment Disputes – Internationaal Centrum voor Beslechting van Investeringsgeschillen) of naar de

regels van de UNCITRAL (United Nations Commission of International Trade Law – Commissie van de Verenigde Naties voor Internationaal Handelsrecht). Ook werd een verwijzing naar de arbitrage van de particuliere geschillenbeslechtingorganen van de internationale Kamer van Koophandel in Parijs opgenomen in de investeringsovereenkomst.

Deze investeringsovereenkomsten zijn in principe vooral zinvol in landen met een hoge politieke instabiliteit of risico.

De overeenkomst vormt een gemengd verdrag

Dergelijke internationale overeenkomsten ten gunste van de bevordering en de bescherming van investeringen in het buitenland zijn verdragen in de zin van het volkenrecht of het internationaal publiek recht. Het zijn juridisch bindende en afdwingbare akten, onderschreven door volkenrechtelijke rechtspersonen, in casu drie onafhankelijke en soevereine staten en drie deelstaten met een grondwettelijk toegekende bevoegdheid om verdragen te sluiten. Die akten vormen de rechtsgrond voor rechten en verplichtingen in hoofde van die zes overheden en rechtstreeks in hoofde van investeerders op elkaars grondgebied. In overeenstemming met artikel 167, §3, van de Grondwet, worden alle verdragen gesloten door de daartoe bevoegde regeringen en aan hun parlementen ter instemming voorgelegd, vooraleer zij uitwerking kunnen hebben.

Het zogenaamde 'gemengde' karakter van de investeringsovereenkomsten werd op 4 mei 1994 vastgelegd in de Werkgroep 'Gemengde Verdragen' (WGV), adviesorgaan van de Interministeriële Conferentie Buitenlands Beleid (ICBB). De ICBB heeft die beslissing op 4 april 1995 bekrachtigd. Zowel de gewesten als de federale overheid worden namelijk in principe bevoegd geacht. De overeenkomsten worden gemengde verdragen genoemd wegens de gezamenlijke bevoegdheidsuitoefening op het federale en het gefedereerde niveau.

De gewesten zijn bevoegd voor het economisch beleid, alsook voor het afzet- en uitvoerbeleid, overeenkomstig artikel 6, §1, VI, eerste lid, 1° en 3°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen (BWHI), zoals gewijzigd. De federale overheid blijft bevoegd voor de verzekering van invoer-, uitvoer- en investeringsrisico's (artikel 6, §1, VI, eerste lid, 3°, BWHI), het handelsrecht, het vennootschapsrecht en de regelgeving voor de ves-

tiging van bedrijven met uitzondering van die in de toeristische sector (artikel 6, §1, VI, vijfde lid, 5° en 6°, BWHI).

Daarom bepaalt het eerste artikel van het ontwerp van decreet dat het een gewestaangelegenheid betreft.

Het tweede en laatste artikel van het ontwerp van decreet houdt in dat het Vlaams Parlement zijn goedkeuring verleent aan de voorliggende overeenkomst, zodat zij in werking kan treden na de instemming van al de betrokken parlementen en na de ratificatie door de federale overheid en door het partnerland.

2. Schets van het partnerland¹

Politieke gegevens

De etnische problemen tussen Hutu's en Tutsi's hebben gedurende tientallen jaren de binnenlandse politiek van Rwanda beheerst. Het in 1993 ondertekende Akkoord van Arusha beoogde het land opnieuw de rust te laten vinden via de terugkeer van Tutsi-balingen, de deling van de macht en de integratie van de irreguliere strijdkrachten van het FPR (Front Patriotique Rwandais) in de Rwandese strijdkrachten. De uitvoering van dit akkoord werd echter gesaboteerd. Het etnische geweld flakkerde terug op in april 1994, na de aanslag met dodelijk gevolg op het vliegtuig van toenmalig president Habyarimana. In de daarop volgende genocide lieten bijna één miljoen mensen het leven. Als gevolg van de geweldplegingen, namen twee miljoen Hutu's de vlucht naar de omliggende landen.

De regering van nationale eenheid die na de genocide, in juli 1994, aan de macht kwam, kreeg de zware taak om het verscheurde land opnieuw op te bouwen. Vanaf 1999 ging de heropbouw van het land gepaard met de heropbouw van de instellingen. Een proces van formele democratisering werd ingezet. Freedom House kenschetst Rwanda als niet-vrij, met een res-

pectieve quotering van 6 en 5 voor de politieke en mensenrechtensituatie in het land. Concreet betekent dit dat politiek pluralisme minimaal wordt ingevuld en dat bijvoorbeeld de vrijheid van mening en vereniging onderdrukt worden.

Op 26 mei 2003 vond een referendum plaats over een nieuwe Grondwet, die met 93% van de stemmen werd goedgekeurd en op 4 juni 2003 in werking trad. Belangrijke bepalingen van de nieuwe Grondwet zijn:

- de scheiding der machten;
- een tweekamerstelsel in een semipresidentieel systeem;
- de regel dat een meerderheidspartij niet meer dan 50% van de kabinetsleden mag hebben;
- mensen- en burgerrechten met inbegrip van de oprichting van instellingen die het proces van nationale eenheid en verzoening moeten ondersteunen;
- het recht op een gezond leefmilieu en het vastleggen van de nodige middelen om een goed milieu-beleid te kunnen voeren;
- de oprichting van een onafhankelijk controlemechanisme inzake gendervraagstukken.

De president kan tweemaal verkozen worden voor een ambtstermijn van zeven jaar. De president duidt de regeringsleden aan, na overleg met de partijen, en heeft het recht om het parlement te ontbinden. De Grondwet voorziet in de participatie en representatie van sociale doelgroepen aan het politieke bestel, via de gegarandeerde politieke afvaardiging van hun vertegenwoordigers in beide politieke kamers. Zo moeten vrouwen bijvoorbeeld ten minste 30% van het Rwandese parlement uitmaken. De Grondwet voorziet eveneens in een verplichte deling van de regeringsmacht tussen de partijen. Zo is het bijvoorbeeld verboden dat de grootste partij in het parlement meer dan de helft van de portefeuilles in de regering opneemt. In de huidige regering worden de Hutu's vertegenwoordigd via onder andere eerste minister Makuza (ex-Mouvement Démocratique Républicain-MDR).

Op 25 augustus 2003 werd Paul Kagame (FPR) met 95% van de stemmen verkozen tot president. Zijn partij won ook de parlementsverkiezingen begin

¹ Voor de opmaak van de schets van het partnerland werd een beroep gedaan op de landendossiers van het Vlaamse Agentschap voor Internationaal Ondernemen, het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken, het Duitse ministerie van Buitenlandse Zaken, de openbare landendossiers van de Central Intelligence Agency, en rapporten van organisaties zoals Amnesty International, Freedom House e.a.

oktober 2003. Hierbij dient te worden vermeld dat voorafgaand aan de verkiezingen de oppositiepartij MDR van de Hutu's net vóór de verkiezingen werd verboden op grond van vermeende aanzetten tot haat. Opmerkelijk in dat verband is dat de MDR-fractie in het Rwandese parlement hiermee instemde. Andere partijen, wier lidmaatschap gebaseerd zou zijn op etniciteit en religieuze aanhang, werden eveneens verboden. De FPR domineert het parlement via een coalitie met een achttal satellietpartijen die elk hun respectieve standpunten baseren op het programma van de FPR. Sinds kort beginnen de verschillende partijen in het halfroond zich echter kritischer op te stellen.

De Rwandese staat voert een zeer actief ontwikkelingsbeleid. Dit streeft naar: het terugschroeven van corruptie, het behoud van een veiligheidsklimaat, het herstellen en versterken van de nationale eenheid, de terugkeer en de re-integratie van vluchtelingen en slachtoffers van de genocide, het respecteren van het recht van vluchtelingen om terug te keren, de valorisatie van de menselijke middelen en de ontwikkeling van de economie. De regering heeft zich ertoe verbonden de participatie van de bevolking te verhogen, de rechtsstaat te doen heersen, de mensenrechten na te leven en de besluitvorming te decentraliseren.

Belangrijke thema's in de binnenlandse politiek blijven de afhandeling op strafrechtelijk en maatschappelijk vlak van de volkerenmoord, decentralisatie en de economische wederopbouw van het land.

Mensenrechten

De mensenrechten zijn verankerd in de Grondwet. Op een aantal punten is er een positieve ontwikkeling, maar op andere vlakken blijft de toestand zorgwekkend. Problematisch blijven de toestand in de overvolle gevangenissen, gevallen van machts- en ambtsmisbruik en het gebrek aan opheldering van verdwijningen sinds 2003. Door een wetwijziging in januari 2003, kreeg de nationale mensenrechtencommissie, opgericht in 1999, meer bevoegdheden inzake onderzoek en tussenkomst. Er wordt echter getwijfeld aan zowel haar efficiëntie en haar onafhankelijkheid.

In 2005 werd een begin gemaakt met een nieuw, tijdelijk en aanvullend rechtssysteem, toegespitst op de gevolgen van de genocide; namelijk de enorme aantallen verdachten in overvolle gevangenissen en de nood aan verzoening en wederopbouw. Die zoge-

naamde 'gacaca' worden voorgezeten door lekenrechters die door de bevolking gekozen zijn. Meer dan 760.000 mensen of één vierde van de volwassen bevolking, komt in aanmerking voor vervolging. Er wordt gevreesd voor het eerlijke verloop van sommige processen. Op 6 september 2005 werd de Belgische pater Theunis gearresteerd en voor een gacaca gebracht, op beschuldiging van aanzetten tot haat. Na weken van diplomatiek overleg werd hij aan België uitgeleverd. De voornaamste verdachten van de genocide worden voor het Internationaal Rwanda Tribunaal gebracht.

In zijn jaarrapport 2007 maakt Amnesty International (AI) melding van de problemen waarmee mensenrechtenorganisaties en mensenrechtenactivisten geconfronteerd worden. Een verplichte registratieprocedure zorgt ervoor dat de regering de toegang van niet-gouvernementele organisaties (ngo's) nauwgezet kan controleren. Begin 2004 bracht een speciale parlementaire commissie een rapport uit over in Rwanda opererende ngo's, waarin een aantal onder hen werd beschuldigd van het onderhouden van een genocidaire ideologie. Vijf ngo's en verschillende religieuze organisaties werden ten gevolge hiervan verboden. Internationale ngo's werden eveneens onder vuur genomen. Sindsdien passen ngo's op alvorens zij zich kritisch uitlaten over het huidige regiem.

Amnesty International wijst ook op de strenge controle die de regering uitoefent op alle geledingen van de maatschappij waar vaak een klimaat van vrees en wantrouwen heerst. De spanning tussen de etnische groepen blijft bestaan. Amnesty International heeft het ook over de vrees voor een fair verloop van de rechtszaken tegen mensen die zich schuldig gemaakt hebben aan de genocide van 1994. Duizenden mensen zitten opgesloten in bedenkelijke omstandigheden zonder enige vorm van proces en ongeveer 600 mensen werden ter dood veroordeeld. De laatste terechtstelling vond in 1998 plaats. Op 8 mei 2007 keurde het Huis van Afgevaardigden de afschaffing van de doodstraf goed. Eind juli 2007 viel de definitieve beslissing over de afschaffing van de doodstraf en dit voor alle misdaden, ook die van genocide. Het bestaan van de doodstraf was trouwens een belangrijke hinderpaal voor het overdragen van mensen die vastgehouden worden door het Internationaal Rwanda Tribunaal of die vastzitten in het buitenland.

De Grondwet voorziet in het recht op vereniging en staking. Evenwel zorgt een zeer uitgebreide lijst van

zogenaamde essentiële diensten ervoor dat deze rechten in de praktijk flink beknot worden.

De vrijheid van meningsuiting en de persvrijheid staan soms onder druk. Verwijzingen naar de etnische identiteit zijn uit den boze. Kritische journalisten zijn soms het slachtoffer van intimidatie, geweld en vervolging. In het bijzonder het onafhankelijke en kritische weekblad Umuseso wordt nauwgezet door het regiem gecontroleerd en bestraft voor kritische artikels. Journalisten censureren dan ook hun eigen werk en verklaren dat de autoriteiten duidelijk hebben gemaakt dat ze bepaalde onderwerpen niet behandeld willen zien. Voorlopig zijn de audiovisuele media nog volledig in handen van de regering. Er bestaat echter een mogelijkheid om private omroepen op te zetten.

Buitenlands beleid

Het streven naar binnenlandse en buitenlandse veiligheid staat voorop. Daarom streeft de regering de volgende doelstellingen na:

- een sterke deelneming aan regionale organisaties;
- de normalisering, respectievelijk de verbetering van de betrekkingen met de buurlanden;
- een grotere samenwerking met internationale donoren;
- een actieve betrokkenheid in internationale organisaties en vredesoperaties in het kader van de Verenigde Naties (VN).

Ondanks het feit dat er tussen Rwanda en sommigen van zijn buurlanden (Congo, Uganda, Burundi, Tanzania) nog openstaande problemen zijn, wordt Rwanda's buitenlandse politiek gekenmerkt door het streven naar regionale economische integratie. Zo is Rwanda lid van de Gemeenschappelijke Markt voor Oost- en Zuidelijk Afrikaanse Landen (COMESA), een regionale organisatie van twintig Afrikaanse landen. Als zodanig maakt het ook deel uit van de groep van elf COMESA-landen die een gezamenlijke vrijhandelszone opgericht hebben. Rwanda is eveneens lid van de Economische Gemeenschap van Centraal-Afrikaanse Staten (ECCAS), die socio-economische en culturele ontwikkeling via een progressieve regionale integratie voorop stelt. Op 1 juli 2007 trad Rwanda toe tot de douane-unie gevormd door de Oost-Afrikaanse Gemeenschap (EAC). De EAC

plant de uitbouw van een politieke unie tegen 2013. Tot slot is Rwanda lid van de Afrikaanse Unie.

Als lid van de Groep van landen van Afrika, de Caraïben en de Stille Zuidzee (de zogenaamde ACS-staten) heeft Rwanda het politieke luik van het Cotonou-akkoord ondertekend (2000) en neemt het deel aan de onderhandelingen tussen de landen van Oost- en Zuidelijk Afrika (ESA) en de EU, in het kader van de zogenaamde Economische Partnerschaps-Overeenkomsten (EPA's). Deze hebben tot doel om de EU op economisch en handelsvlak te binden met regionale groeperingen van ACS-landen. Zowel een progressieve liberalisering van de handel tussen beide partners als een voortschrijdende economische integratie van elk van de onderscheiden regio's wordt vooropgesteld. Voorlopig geniet Rwanda nog van de preferentiële toegang tot de Europese markt die de EU biedt aan de minst ontwikkelde landen (de MO-landen) in het kader van het Alles Behalve Wapens-initiatief (EBA).

De EU en in het bijzonder het Verenigd Koninkrijk, Nederland, België en Duitsland zijn belangrijke partners. De relaties met Frankrijk bereikten in november 2006 een dieptepunt toen een Franse rechter een arrestatiebevel uitschreef tegen negen hooggeplaatste Rwandezen en hij president Kagame openlijk beschuldigde van betrokkenheid bij de dood van voormalig president Habyarimana.

Rwanda is onderschrijvende partij van een hele reeks internationale verdragen en is ook lid van een rits internationale organisaties, zoals de VN en zijn deelorganisaties. Via lidmaatschap en participatie in deze organisaties streeft Rwanda opname en erkenning als volwaardige en betrouwbare speler binnen het internationale politieke bestel na.

Naast regionale economische integratie streeft Rwanda ook integratie in het internationale handelsstelsel na. Zo is Rwanda lid van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) sinds 1996. Ook heeft het zowel de WIPO-conventies (WIPO: World Intellectual Property Organization) als de Uniforme HandelsCode (UCC) ondertekend.

Economische en sociale gegevens

Rwanda behoort tot de armste landen van Afrika. De in 1994 totaal ingestorte economie heeft zich de voorbije jaren hersteld tot het niveau van 1990. De economische ontwikkeling is afhankelijk van modernisering en intensivering van de landbouw,

die, met 42 % van het bruto nationaal product (bnp) en 90% van de tewerkstelling, Rwanda's belangrijkste economische sector blijft, gevolgd door de dienstensector (38%) en de industrie (20%). De voorbije jaren kende de Rwandese economie een sterke groei. Opvallend daarbij is dat sinds kort de diensten- en industriële sectoren een inhaalmanoeuvre maken op de landbouwsector door hogere groeipercentages (respectievelijk 6%, 5,9% en 4,5%). De economische vooruitzichten voor de komende jaren blijven positief met een voorspelde gemiddelde groei van 4,2%.

Rwanda is zwaar afhankelijk van de invoer van goederen en diensten en vertoont bijgevolg een substantieel deficit van 140 miljoen US dollar in zijn handelsbalans. Het land beschikt over weinig natuurlijke rijkdommen en heeft ook te lijden van zijn ingesloten ligging en van een zwakke infrastructuur.

De buitenlandse schuld is zeer hoog en dreigt de wederopbouw van de in 1994 vernielde sociale en materiële infrastructuur in het gedrang te brengen of te vertragen. De internationale gemeenschap heeft aanzienlijke steun verleend aan de wederopbouw van het land en aan het lenigen van humanitaire noden. Zowel de Wereldbank, het Internationaal Monetair Fonds (IMF) als de Club van Parijs hebben al aanzienlijk bijgedragen tot de verlaging van Rwanda's schuldenlast.

Rwanda telt ongeveer negen miljoen inwoners. Jaarlijks groeit de totale bevolking aan met 3,1%. De jaarlijkse groei van de actieve bevolking bedraagt 3,7%. In 2006 stond Rwanda op de 158ste plaats op de 'Human Development Index' van de VN. 20% van de Rwandese bevolking leeft in de steden. Meer dan 60% van de bevolking leeft onder de armoedegrens. 20% kampt met extreme armoede. De levensverwachting van de gemiddelde Rwandees is 44 jaar. 65% van de volwassen bevolking (+15 jaar) kan lezen en schrijven.

Centraal in Rwanda's zogenaamd Armoede-Vermindering-Strategisch-Programma (PRSP), voltooid in 2001, stond economische groei als katalysator voor armoedevermindering en als antwoord op de bevolkingsaanwas. Steun aan de plattelandssector en in het bijzonder de landbouw werden daarbij naar voor geschoven als instrumenten om de economische groei aan te zwengelen.

Naast steun aan economische groei werd ook de uitbouw van gezondheids-, onderwijs- en huisves-

tingsdiensten voorzien. Gezondheids- en onderwijsdiensten hebben zwaar geleden onder de genocide. Voor beiden werden strategische plannen aangenomen.

Rwanda's PRSP kreeg een opvolger in de vorm van Vision 2020, Rwanda's strategie voor duurzame ontwikkeling, met als expliciete doelstelling om van het land tegen 2020 een middeninkomenland te maken. Het diversifiëren van de economie en het aantrekken van buitenlandse investeringen staan daarin centraal.

Investeringsklimaat

De Rwandese markt is onontgonnen terrein. Omdat er slechts weinig goederen en diensten ter plekke geproduceerd worden, biedt de Rwandese markt heel wat kansen, met name voor kleine en middelgrote investeerders. Deze kunnen profiteren van zowel de mogelijkheid tot importsubsstitutie als de 'natuurlijke bescherming' die de Rwandese markt biedt door het feit dat het land is ingesloten. Gezien zijn centrale ligging in de Grote Merenregio zou Rwanda zich kunnen ontpoppen tot de draaischijf van een regionale markt van 120 miljoen consumenten.

Buitenlandse investeringen bleven na 1994 beperkt. Het investeringsklimaat was weinig aantrekkelijk door de grote onveiligheid, het ontbreken van gekwalificeerd personeel en onaangepaste wetgeving. De jongste jaren heeft de overheid geprobeerd het investeringsklimaat te verbeteren. Zo werden onder andere een nieuwe belastingwet, een nieuwe investeringswetgeving (met stimuli voor investeerders) en een nieuwe landwet goedgekeurd. De Rwandese Grondwet van 2003 verbiedt onteigeningen, tenzij voor redenen van publiek belang. In dat geval wordt er een faire en voorafgaande compensatiebetaling aangeboden, die bovendien repatrieerbaar is. Tot slot werden wetsvoorstellen ter bescherming van intellectuele eigendomsrechten aan het Rwandese parlement voorgelegd.

In 2000 werd de Rwandese dienst voor de promotie van de investeringen en de export opgericht om nieuwe investeerders aan te trekken en om als uniek loket voor de investeerders te dienen.

In samenwerking met de internationale financiële instellingen (IFI's) werd een privatiseringsprogramma opgestart. Grote bedrijven als Rwandatel (telecommunicatie) en Electrogaz (water, elektriciteit en gas)

kwamen in aanmerking voor privatisering naast staatsbedrijven in het hotelwezen en de landbouw (rijst, thee, koffie).

Investeringsmogelijkheden liggen in de toeristische sector, de energievoorziening en de landbouw. Rwanda is trouwens één van de meest open regimes in Afrika voor het aantrekken van investeringen. Het opstarten van een bedrijf en registreren van eigendom gebeurt sneller en gemakkelijker in Rwanda dan in zijn buurlanden. Ook Uganda, bekend voor zijn bedrijfsvriendelijkheid, dient voor Rwanda onder te doen. In oktober 2006 kreeg Rwanda goede punten van de Wereldbank voor zijn bedrijfsvriendelijkheid. In dezelfde maand presenteerde het Secretariaat van de VN-Conferentie voor Handel en Ontwikkeling (UNCTAD) zijn rapport (policy review) over het Rwandese investeringsbeleid dat positief bevonden werd.

De Nationale Delcrederedienst kent aan Rwanda een notering toe van 6 voor politieke en C voor commerciële risico's.

Van alle ontwikkelingsgebieden is subsaharisch Afrika de regio die in 2003 over de meeste filialen van Belgische bedrijven beschikte (365 filialen). In eerste instantie trekt de regio investeringen binnen de industriële sector aan. Vervolgens komen de financiële en de vervoerssector. Met elf filialen stond Rwanda in 2003 voor 0,07% van alle Belgische investeringen in het buitenland. Daarmee stond het land op dezelfde hoogte als buurland Burundi, maar scoorde het beter dan Uganda, dat slechts over 0,01% van de Belgische filialen beschikt.

In samenwerking met de Rwandese overheid en de Wereldbank richtte de Belgische Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden (BIO) in 2005 een investeringsfonds voor kmo's op: de Rwandan Enterprise Investment Company.

Naast de hierna vermelde investeringsovereenkomst met de BLEU uit 1983, heeft Rwanda investeringsovereenkomsten gesloten met Zwitserland (15 oktober 1963), Duitsland (18 mei 1967) en Mauritius (30 juli 2001).

Buitenlandse handel

De uitvoer is beperkt. In 2005 werd voor zowat 115 miljoen US dollar uitgevoerd. De uitvoer bestaat vooral uit koffie, thee en ertsen zoals tin en coltan. De regering probeert het aanbod te verruimen door het telen en verhandelen van bloemen en fruit.

De invoer werd in 2005 geschat op ongeveer 338 miljoen US dollar. Brandstoffen, voertuigen en consumptiegoederen zijn de voornaamste importproducten en Kenia, Duitsland, België, Uganda en Frankrijk de belangrijkste leveranciers.

Uit cijfers van het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen blijkt dat Vlaanderen in 2006 voor 15,4 miljoen euro naar Rwanda uitvoerde. Daarmee was Rwanda de 121ste Vlaamse uitvoermarkt. De invoer bedroeg 4,7 miljoen euro.

Samenwerking met Vlaanderen en België

Zuidelijk Afrika is de prioritaire regio voor de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking. Vlaanderen bood steun aan hulporganisaties die actief waren in Rwanda. Thans steunen onder meer de provincies Oost- en West-Vlaanderen projecten in Rwanda.

De Belgische officiële ontwikkelingshulp is aanwezig in Rwanda sinds 1962 toen het land onafhankelijk werd. Rwanda is één van de achttien partners die België op basis van de wet van 25 mei 1999 weerhield als partner voor zijn internationale samenwerking. Er werden verschillende samenwerkingsovereenkomsten gesloten.

In juni 2001 legde de Belgische regering haar beleid ten aanzien van het Grote Merengebied vast in het document 'Vredesopbouw in het Grote-Merengebied: een Belgisch Actieplan'. Het document schetst de krachtlijnen van het 'Partnerschap voor Vrede en Structurele Stabiliteit' dat België wil aangaan met de partners in de regio. De samenwerkingsstrategie van België ten aanzien van Rwanda sluit aan bij het actieplan en heeft vredesopbouw en armoedebestrijding als doel. De voorgestelde acties omvatten drie domeinen, namelijk ontwikkelingssamenwerking, financiële samenwerking en diplomatieke actie ter ondersteuning van de vredesprocessen.

II. SPECIFIEKE BESPREKING VAN DE OVEREENKOMST MET RWANDA

1. Ontstaan van de overeenkomst

De voorbije dertig jaar sloot de BLEU verscheidene overeenkomsten inzake de wederzijdse bevordering en bescherming van investeringen met landen die geen lid waren van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO).

Op 2 november 1983 werd in de Rwandese hoofdstad Kigali een overeenkomst inzake de wederzijdse bevordering en bescherming van investeringen ondertekend tussen de BLEU en Rwanda. De overeenkomst trad in werking op 1 augustus 1985.

Artikel 13 van die overeenkomst stelt dat zij van kracht zou blijven gedurende een periode van vijf jaar die daarna telkenmale stilzwijgend verlengd zou worden voor een nieuwe termijn van vijf jaar, tenzij één van de partijen tenminste zes maanden vóór het verstrijken van een periode, schriftelijk te kennen gegeven had dat zij de overeenkomst zou willen beëindigen.

Op 16 december 2004 besliste de werkgroep Bilaterale Investeringsverdragen dat de heronderhandeling een prioriteit werd voor 2005. Schriftelijke commentaren op de teksten werden uitgewisseld en op vraag van Rwanda werd de ontwerpakte op 4 oktober 2006 geparafeerd tijdens de UNCTAD-top die in Genève plaatsvond. Voor Vlaanderen vormde Rwanda geen prioriteit en derhalve gaf Vlaanderen volmacht aan de onderhandelaar van de federale overheidsdienst (FOD) Buitenlandse Zaken om te onderhandelen in haar naam.

De overeenkomst werd opgemaakt in het Nederlands, het Frans en het Engels. De Engelse versie is doorslaggevend bij een geschil over de interpretatie van de overeenkomst.

2. Inhoud van de overeenkomst

De BLEU-typetekst

De leden van de BLEU keurden een tekst goed die zij aan hun gesprekspartners voorstellen als basis van de onderhandelingen. Op 29 juni 1994 heeft de Vlaamse Regering die typetekst aanvaard. Sinds 2002 zijn milieu- en sociale clausules opgenomen in de typetekst.

Die zogenaamde BLEU-typetekst bepaalt principieel dat elke overeenkomstsluitende partij eender welke soort van investeringen door een natuurlijke persoon of een rechtspersoon met de nationaliteit van de andere partij op zijn grondgebied toelaat. Dit is de basis voor de bevordering van de investeringen.

De bescherming vindt men terug in de artikelen 3, 4 en 7 tot en met 9. Artikel 3 bevat een bepaling van

niet-discriminatie terwijl artikel 4 stelt dat de investeerders de behandeling genieten van meest begunstigde natie. Die behandeling sluit wel de voorrechten van de investeerders van een derde staat uit, die verbonden zijn aan de deelneming aan een vrijhandelszone, een douane-unie, een gemeenschappelijke markt of een andere vorm van regionale economische organisatie.

Artikel 5 stelt dat de overeenkomstsluitende partijen dienen te streven naar een wetgeving die een hoge graad van milieubescherming biedt en dat zij die wetgeving stelselmatig moeten verbeteren.

Artikel 6 bepaalt dat de overeenkomstsluitende partijen dienen te streven naar een wetgeving die arbeidsnormen vastlegt in overeenstemming met de internationaal erkende rechten van werknemers en naar een verbetering van die normen.

Artikel 7 verbiedt elke maatregel van onteigening of nationalisatie, tenzij voor het openbaar nut, de veiligheid of het nationale belang van de overeenkomstsluitende partij en dan op voorwaarde dat de maatregel wettelijk en non-discriminatoir is en begeleid wordt door een gepaste en reële schadevergoeding. Dezelfde principes gelden voor schade als gevolg van oorlog en geweld.

Artikel 8 regelt de overmakingen van alle betalingen betreffende investeringen en lonen, waarbij de vrije transfer als principe geldt.

Artikel 9 voorziet een subrogatie van een partij of een openbare instelling in de rechten en de vorderingen van haar eigen investeerders, indien die partij of instelling schadevergoeding uitbetaald heeft aan die investeerders op grond van een garantie voor een investering. De andere betrokken partij kan dan aan de subrogerende verzekeraar de wettelijke of de contractuele verplichtingen van de investeerder opleggen.

Artikel 10 stelt dat wanneer een vraagstuk betreffende investeringen geregeld wordt bij de overeenkomst en bij de nationale wetgeving van de ene overeenkomstsluitende partij, dan wel bij internationale overeenkomsten, de investeerders van de andere partij aanspraak maken op de bepalingen die voor hen het meest gunstig zijn.

In artikel 11 worden de bijzondere overeenkomsten die vroeger tussen een partij en een investeerder van

een andere partij gesloten werden, bevestigd. De bepalingen ervan vullen de algemene draagwijdte van deze typeovereenkomst aan. Met bijzondere overeenkomsten worden verbintenissen bedoeld die betrekking hebben op concrete investeringsprojecten.

De artikelen 12 en 13 regelen respectievelijk de procedure voor geschillen over investeringen tussen een investeerder van een partij en een andere partij en die tussen partijen betreffende de interpretatie en de toepassing van deze typeovereenkomst.

De overeenkomstsluitende partijen dienen ernaar te streven geschillen in de mate van het mogelijke door onderhandeling te regelen. Indien een minnelijke schikking onmogelijk blijkt te zijn, bepaalt artikel 12 dat het geschil, naar keuze van de investeerder, voorgelegd wordt aan hetzij de bevoegde rechtsmacht van de staat waar de investering gedaan werd, hetzij aan internationale arbitrage. Elke partij geeft haar voorafgaande en onherroepelijke toestemming om elk geschil aan dergelijke arbitrage te onderwerpen. Dit houdt in dat de partijen afstand doen van het recht om de uitputting van alle nationale administratieve en rechtsmiddelen te verzoeken. De uitspraken van het scheidsgerecht zijn onherroepelijk en bindend. Geen enkele overeenkomstsluitende partij kan hierbij als verweer aanvoeren dat de investeerder vergoed wordt door een verzekering of garantie.

Artikel 13 handelt over eventuele geschillen tussen de partijen wat de uitlegging of toepassing van deze overeenkomst betreft. Als een minnelijke schikking via diplomatieke weg mislukt, wordt het geschil eerst voorgelegd aan een gemengde commissie van vertegenwoordigers van de partijen. Wordt nog steeds geen oplossing gevonden, wordt het aan een college van drie scheidsrechters voorgelegd. Elke partij duidt één scheidsrechter aan. Die twee scheidsrechters duiden in onderling overleg een derde scheidsrechter als voorzitter van het college aan. Deze voorzitter is een onderdaan van een derde staat. Indien de scheidsrechters niet op deze wijze kunnen aangesteld worden, kan een partij zulk verzoek richten tot de voorzitter of ondervoorzitter van het Internationaal Gerechtshof. De uitspraken van het college van scheidsrechters zijn definitief en bindend.

Artikel 14 stelt de investeringen, die aan de overeenkomst voorafgegaan zijn, gelijk met de investeringen na de inwerkingtreding ervan. De vroegere investeringen worden dus eveneens beschermd.

Artikel 15 bepaalt de inwerkingtreding en de duur van de overeenkomst. De typeovereenkomst treedt een maand na de datum van de uitwisseling van de akten van bekrachtiging, in werking. Zij blijft van kracht gedurende een termijn van tien jaar, die zonder voorafgaande opzegging telkens stilzwijgend verlengd wordt met dezelfde termijn.

Vergelijking van de tekst van de overeenkomst met de BLEU-typetekst

Er werd onderhandeld op basis van de Engelse BLEU-typetekst. Die typetekst werd bijna volledig aanvaard door de partner. De afwijkingen worden hierna toegelicht.

In artikel 7 over de ontneming en eigendomsbeperking staat dat de schadeloosstelling uitgekeerd wordt in gelijk welke omwisselbare munt. Paragraaf 5 uit de typetekst werd weggelaten. In die paragraaf staat dat de behandeling die een overeenkomstsluitende partij verleent aan investeerders van de andere partij, ten minste gelijk is aan die welke investeerders van de meest begunstigde natie op haar grondgebied genieten en die in elk geval niet minder gunstig is dan die waarin het internationaal recht voorziet.

Volgens artikel 8 kunnen de onderdanen van beide overeenkomstsluitende partijen, die uit hoofde van een investering de toelating gekregen hebben om op het grondgebied van de andere partij te werken, een evenredig deel van hun bezoldiging overmaken naar hun land van herkomst. Elke partij moet de nodige vergunningen verlenen die vereist zijn om overmakingen zonder onnodige vertraging uit te voeren.

In artikel 12 over de regeling van investeringsgeschillen werd paragraaf 5 van de typetekst geschrapt. In die paragraaf staat dat het scheidsgericht beslist op grond van het nationale recht, met inbegrip van de regels inzake wetconflicten, van de overeenkomstsluitende partij die partij is bij het geschil en op het grondgebied waarvan de investering gedaan werd, alsmede op grond van de bepalingen van deze overeenkomst, van de bepalingen van de met betrekking tot de investering eventueel gesloten bijzondere overeenkomst en van de beginselen van internationaal recht.

In artikel 13 inzake geschillen tussen de partijen betreffende de uitlegging, toepassing of wijziging van de overeenkomst, staat in paragraaf 2 dat

de gemengde commissie voor de regeling van die geschillen bestaat uit maximum twee vertegenwoordigers van elke overeenkomstsluitende partij. In paragraaf 3 werd een termijn van twaalf maanden na de oprichting van de gemengde commissie ingeschreven waarna een geschil onderworpen wordt aan een scheidsgerecht ad hoc. Er werd een paragraaf 6 toegevoegd waarin staat dat elke overeenkomstsluitende partij de andere partij in kennis kan stellen van haar voornemen de inhoud van de overeenkomst te wijzigen voor zover de voorgestelde wijziging schriftelijk meegedeeld wordt. Over zodanige wijziging wordt door beide partijen onderhandeld. Zodra een akkoord bereikt is, vormt de wijziging een addendum aan de oorspronkelijke overeenkomst.

3. Advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) en de Raad van State

Op 4 oktober 2007 sloot het dagelijks bestuur van de SERV zich aan bij het ontwerp van regeringsbeslissing.

In zijn advies van 20 december 2007 maakte de Raad van State geen opmerkingen.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Kris PEETERS

*De Vlaamse minister van Bestuurszaken,
Buitenlands Beleid, Media en Toerisme,*

Geert BOURGEOIS

*De Vlaamse minister van Economie, Ondernemen,
Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel,*

Patricia CEYSENS

VOORONTWERP VAN DECREET

houdende instemming met de overeenkomst tussen de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie, enerzijds, en de republiek Rwanda, anderzijds, inzake de wederzijdse bevordering en bescherming van investeringen, ondertekend in Kigali op 16 april 2007

DE VLAAMSE REGERING,

Op voorstel van de Vlaamse minister van Bestuurszaken, Buitenlands Beleid, Media en Toerisme en de Vlaamse minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel;

Na beraadslaging,

BESLUIT:

De Vlaamse minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel is ermee belast, in naam van de Vlaamse Regering, bij het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet in te dienen, waarvan de tekst volgt:

Artikel 1

Dit decreet regelt een gewestaangelegenheid.

Artikel 2

De overeenkomst tussen de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie, enerzijds, en de republiek Rwanda, anderzijds, inzake de wederzijdse bevordering en bescherming van investeringen, ondertekend in Kigali op 16 april 2007, zal volkomen gevolg hebben.

Brussel,

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Kris PEETERS

De Vlaamse minister van Bestuurszaken, Buitenlands Beleid, Media en Toerisme,

Geert BOURGEOIS

De Vlaamse minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel,

Patricia CEYSENS

ONTWERP VAN DECREET

*De Vlaamse minister van Economie, Ondernemen,
Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel,*

DE VLAAMSE REGERING,

Patricia CEYSENS

Op voorstel van de Vlaamse minister van Bestuurszaken, Buitenlands Beleid, Media en Toerisme en de Vlaamse minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel;

Na beraadslaging,

BESLUIT:

De Vlaamse minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innovatie en Buitenlandse Handel is ermee belast, in naam van de Vlaamse Regering, bij het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet in te dienen, waarvan de tekst volgt:

Artikel 1

Dit decreet regelt een gewestaangelegenheid.

Artikel 2

De overeenkomst tussen de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie, enerzijds, en de republiek Rwanda, anderzijds, inzake de wederzijdse bevordering en bescherming van investeringen, ondertekend in Kigali op 16 april 2007, zal volkomen gevolg hebben.

Brussel, 15 februari 2008.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Kris PEETERS

*De Vlaamse minister van Bestuurszaken,
Buitenlands Beleid, Media en Toerisme,*

Geert BOURGEOIS